

NARODNA PROSVJETA

MJESEČNIK ZA ŠKOLSTVO,
PROSVJETU I UMJETNOST.

GLASILG ISTOGIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA

Urednik Ernest Jelusić.

GOD. III.

PULA, 1. TRAVNJA 1908.

BRŃJ 4.

SADRŃAJ:

- Otpjev. Spj. Ernest Jelusić.
- Ustavni razvoj naše monarhije od god. 1848.-1868. Piše Prof. Nikola Źic.
- Vrline i mane. Piše Davorin Trstenjak.
- Dugočlana trakavica. (Bijološko posmatranje) od Gj. M. Race i A. Pejića.
- Ispiti zrelosti na srednjim školama.
- Udruga učiteljica. Edmondo de Amicis.
- Vjesnik. — Lične vijesti.

Izlazi svakog prvog u mjesecu.

Godišnja cijena 5 K.

Rukopisi se ne vraćaju.

Tisak Laginja i dr.

(prije J. Krmpotić i dr.).

Pula, ulica Giulia br. 1.

A
ETA

TVO, s s
ETNOST.
ŠTVA. z z

BRŃJ 4.

prvog u mjesecu.

ena 5 K.

ne vraćaju.

rmpotić i dr.).

br. 1.

Namirili pretplatu za god. 1907.

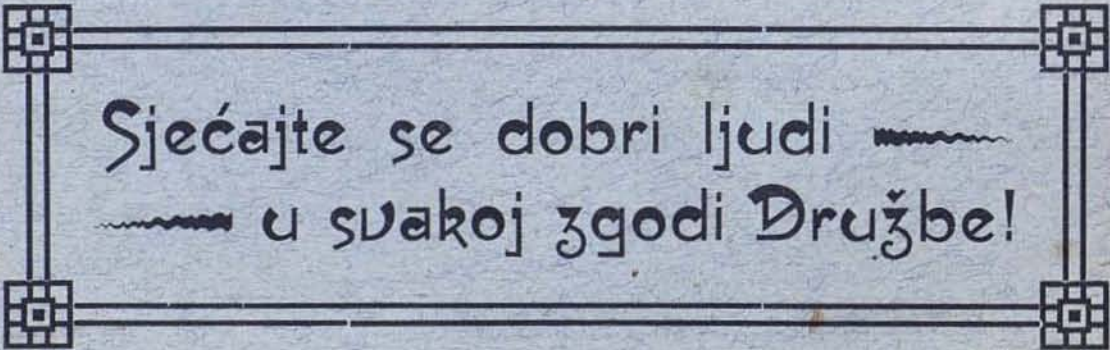
E. Sterniše, Supetar u šumi. — M. Patriarch, Baderna.

Platili dio ili cijelu god. 1908.

Dr. I. Zuccon, A. Turak, M. Majer i Čitaonica, Pula. — Kotarske uč. knjižnice Punat i Pazin. — I. Žic, Stivan. — Prof. I. Milohnić, Cres. — A. Brozović, Vrbnik. — A. Stiglič, Poljane. — V. Fućik, Lipovci (Moravska). — Hrv. Čitaonice: Kastav, Omišalj, Punat i Pazin. — Bratimstvo, Volosko. — F. Jurinčić, Paz. — I. Flego, Hum. — Zora, A. Rajčić, Opatija. — A. Ellner, Brest. — F. Matejčić, P. Flego i M. Krmpotić, Trst. — I. Rabar, Osijek. — Prof. F. Franković, Učiteljska muška škola, Mjesno školsko vijeće, M. Grosman, J. Jakac, M. Kinkela, M. Mogorović, S. Zahija i M. Lovrić, Kastav. — Š. K. Kozulić, Dr. K. Bonefačić i A. Haračić, Mali Lošinj. — J. Turčinović, Prof. N. Žic, F. Novljan, F. Frankola i M. Wrischer, Pazin. — A. Košir i F. Baf, Tinjan. P. Bolonić, Supetar u šumi. — H. Rutzner, Banjole. — I. Bersenda i D. Skutari, Pićan. — I. Načinović, Kršan. — D. Pribil, Krk. — I. Grgurina, Frančiči. — F. Flego, Počekaj (Buzet). — L. Mrakovčić, Omišalj. — M. Glaser, Sv. Lucija. — G. Licul, Lupoglava. — J. Ban, Arbanasi. — A. Žunak, Medulin. — I. Barbalić, Pomer. — I. Saršon, Čepić. — A. Rajčić, Juršići. — N. Pajalić i R. Jelusić, Brseč. — A. Dukić, Mošćenice. — M. Božić, J. Flego, J. Sirotić, Slum. — M. Zlatić, Kopar. — I. Omahen, Hrušica. — L. Puhalo, Sv. Marina. — I. Benigar, Zagreb. — J. Šepić, Rukavac. — Pučka škola, Mrkopalj. — Z. Franki, Karnica. — L. Maurović, Žminj. — M. Hajdinger, Sv. Matej. — A. Kolić, Sv. Nedelja. — I. Medvedić, Boljun. — S. Havel, Roč. — A. Linardić, Martinšćica (Cres). — A. Jelusić, Zadar.

(Sljedi).

Sjećajte se dobri ljudi
u svakoj zgodu Družbe!

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.
Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

Otpjev. ○ ○ ○ ○

Čudi se dobra curica
Čudi se mala Mileva!
Pjevala gorom niz goru
Pjesancu divotna p'jeva,
Gora se s vrška glasala
Lijepo, dražesno, lako;
Pitalo mlado djevojče,
Pitalo goru je tako:
»Čemu mi goru, gorice
Otpjevaš pjesancu milu?
Vile li tobom hodaju
Noseći cv'jeće u krilu? —

Gora joj glase vraćala:
»Za gorom pastirče paslo,
Nebogo kano zoricu,
Lijepu curicu našlo.
Pjevalo joj je po vas dan
Pjesancu divotna p'jeva
Pa gle još i sad tuda se
Lijepo, lako razl'jeva«.
Zarudi zorno djevojče,
Žurno se hvatalo hvoja,
Gora se s vrška glasala;
»Ljubi me dušice moja!«

Ernest Jelušić.

Ustavni razvoj naše monarhije od god. 1848.—1868.

Prof. NIKOLA ŽIC.

(NASTAVAK).

Kabinetni list 8. travnja pozdravljen je u Češkoj s veseljem sličnim zanosu mjeseca veljače: sve se veselilo budućemu češkomu saboru, od koga se očekivalo ostvarenje svih narodnih i državopravnih ideala. Ali je Česima naskoro veselje prestalo zbog svenjemačkog pokreta, koji je iz Njemačke zahvatio i austrijske Nijemce. Nijemci su naime od tog doba zajednički frankfurtski parlamenat počeli smatrati svojim spasom, a Austriju već pokopanom.

D 10
1984 C-46-B m.a

Proti toj svenjemačkoj agitaciji (liberalci) borili se Česi svom silom, da ne utonu u moru buduće Velike Njemačke i da spase jaku federativnu Austriju obazirući se pri tom više na interese monarkije nego na svoje vlastite. Tako se dogodilo, da je iz Austrije, osobito iz Češke, bilo veoma malo zastupnika u Frankfurtu. U tom pogledu je vele važan list Palackoga, što ga je 11. travnja pisao predsjedniku frankfurtskoga parlamenta Soironu, u kojem stoji pisana poznata ona misao, da bi zaista bilo u interesu Evrope i kulture stvoriti Austriju, kad već i ne bi od davnine eksistovala.

Međutim je u Beču nenadano zaduavao drugi vjetar; ministarstvo je požalilo koncesije učinjene Česima 8. travnja i dok se vodila najžešća borba za eksistenciju monarhije proti ideji svenjemačkoj, požurila se vlada u interesu Austrije i izdala centralističku konstituciju za habsburšku monarhiju, zapravo za zemlje neugarske, cislitavske (Pillersdorfov oktroirani ustav od 25. travnja).

Po tom su ustavu sve kraljevine, zemlje i pokrajine jednake cijene, ravnopravne, sva je zakonodavna moć izručena zajedničkom organu, carevinskom saboru sa dvije komore, a o zemaljskim saborima nema ni govora. Slaveni, federaliste, naročito Česi, slabo zamijetiše u njem očitu centralizaciju.

Na sreću pako oboriše taj silno centralistički ustav sami Njemci u Beču. Bio im je naime premalo liberalan i tim radikalnim bečkim liberalcima ne bijaše po volji, što je taj ustav izdao sam vladar, što je sabor sastojao od dviju komora i što je izborno pravo bilo ograničeno porezom. Njihovim je idealom bio sabor konstituantan, ustavodavan po uzoru svenjemačkoga parlamenta frankfurtskoga, koji je sam imao državi dati ustav.

Toj agitaciji pođe za rukom dići u Beču 15. svibnja revoluciju, koja je cara prisilila, da je 16. svibnja opozvao oktroirani ustav i obećao ustavodavni državni sabor od jedne komore, u kome će se skupiti zastupnici izabrani na osnovu izbora sa sveopćim pravom glasa (bez ikakvog poreza). To bijaše potpuna pobjeda struje demokratske, jer su sada sami narodi imali postati faktorom zakonodavnim, a vladar će imati samo ona prava, koja mu odredi novi ustav.

Prilike u Beču iza 15. svibnja bijahu tako plašljive, da je car pobjegao u Innsbruck, a ministarstvo postade lutkom u rukama demokrata, te se činilo, da je sva moć vlade slomljena. Ta se anarhija očitovala i u Pragu, gdje je 12.—17. lipnja buknuła revolucija, koja je pokopala i ono malo simpatija dvora za Čehe: vlada je opozvala sve koncesije Česima. U Pragu je gospodarila vojnička strahovlada pod zapovjednikom bezobzirnim Windischgrätzom, kojoj za žrtvu pade i slavenski kongres, koji je od 1. svibnja pod predsjedništvom Palackoga imao kao pendent svenjemačkog parlamenta u Frankfurtu združiti sve austrijske Slavene na zajedničku obranu. Tu se javlja austroslavizam, uzajamnost slavenska, misao o federativnoj Austriji sa slavenskom većinom.

U takovim prilikama sastao se 22. srpnja u Beču prvi austrijski ustavodavni sabor, koji će državi dati konstituciju.

U nj poslase i Slaveni svoje zastupnike bez otezanja, jer su se nadali, da će se tamo naći u većini i da će onda krojiti narodima pravice i državi ustav po svojoj volji.

I doista je većina bila slavenska, ne doduše velika, ali ipak većina, što je silno prestrašilo Nijemce, koji za svoje svenjemačke težnje ne nađoše odobravanja: pače i među samim Nijemcima bijaše većina konzervativna, »austrijski misleća«. Polag političkih prilika skupile se i stranke: većinu je sačinjavala »desnica«, u kojoj bijahu svi elementi austrijski misleći, a jezgra Česi. Proti bijaše »ljeвица«, složena od Velikonijemaca, naročito zastupnika iz Češke, koji su preko granice državne gledali uvijek u Njemačku. Među desnicom i ljevicom kolebalo je slabo ministarstvo Wessenbergovo, koje nije imalo dosta muževnosti, da se otvoreno osloni na desnicu, nego se mnogo više obaziralo na opozicionalnu ljevicu.

Raspravljanje državnoga sabora razvijalo se veoma polako, a uzrok valja tražiti dakako i u tom, što su svi zastupnici bili početnici u parlamentarizmu. Silno se mnogo vremena potrošilo natezanjem među desnicom i ljevicom. 31. srpnja izabran je odbor, da sastavi konstituciju. Osnova ustava, što ju je taj odbor izradio, bijaše u kratko ova: stvara se sabor za neugarske zemlje sa dvije komore; u komoru zemalja slat će (14) zemaljski sabori po 6, a okružni po jednog zastupnika, u komoru narodnu slat će veći gradovi 80, a vanjske općine 280 zastupnika po izravnom izboru, ali s (malim porezom od 5 for.) ograničenim pravom glasa. Ovakav sabor ne bi bio ni dosta demokratskičan ni dosta federativan.

Međutim je rasla pogibao iz vana. Madžari postignuvši potpunu nezavisnost, nastojali su pod vodstvom Ljudevita Košuta, da se posvema otcijepi od Austrije. U tom ih je podupirala ljevica bečkog sabora, koja je bila voljna odreći se Ugarske, ne bi li onda lakše postigla pripojenje Austrije Njemačkoj. A kad se većina saborska izjavila proti Madžarima i u interesu jedinstva cijele monarhije, potaknu Košutovi agenti i Veliki Nijemci treću revoluciju u Beču t. zv. listopadsku, najgrozniju od svih. Državni sabor se morao razići, a među vojskom, koju su vodili Windischgrätz i hrvatski ban Jelačić, i pobunjenim Bečom usplamti boj na život i smrt. Kad je konačno Beč pokoren, zavlada tamo strahovlada slična onoj u Pragu u lipnju.

Državni sabor bje sazvan za 22. studenog u Kromčriž, samo da ne bude pod utjecajem bečke ulice. Tamo mu se predstavilo novo ministarstvo kneza Feliksa Schwarzenberga, koje se veoma razlikovalo od prijašnjega svjesnim i odvažnim postupanjem. To je ministarstvo proglasilo za svoj program jedinstvo cijele monarhije bez obzira na samostalnost Ugarske. Među

Austrijom i Ugarskom bio je već prije planuo boj: dualizam je urodio »dualizmom«, dvobojem. Buduć da dualizam opet živi i do danas, traje dalje i dvoboj, barem politički.

Naskoro, 2. prosinca, odrekao se prijestola slabi Ferdinand, a njegovo mjesto zauze sadašnji naš vladar. Iz svega bijaše očito, da u državi imadu riječ elementi neustavni, vojnički, koji će pokušati da riješe konflikt makar i neparlamentarno. Uza sve to nije državni sabor shvaćao važnost i tragičnost situacije, nego je i dalje vijećao lagano i neprestano se natezao s paragrafima budućeg ustava.

Kad je međutim u Ugarskoj austrijska vojska sretno napredovala proti ustašama, odvažilo se ministarstvo austrijsko da provede svoj davni plan: 7. ožujka u jutro, kad su zastupnici htjeli stupiti u sabornicu, zabrani im vojska ulaz, a u isto doba bude izdan patenat, kojim se državni sabor raspušta i proglašuje novi, drugi ustav od 4. ožujka 1849., oktroirani za sve hapsburške zemlje (»Viribus unitis«).

Tako propade konstituantni sabor, gdje su zastupnici narodâ sami imali državi dati ustav.

Kad je proglašen ustav od 4. ožujka 1849., proglasiše Madžari 14. ožujka, da je rod hapsburški svrgnut s ugarskog prijestola, našto nastaje boj za reokupaciju Ugarske, koji se svršava 13. kolovoza 1849. kod Vilagoša pobjedom austrijske i ruske vojske.

Pokret g. 1848./9. svršio se dakle bez uspjeha, ostade pukom epizodom bez praktičkih posljedica. Razvoj novih ustava iza apsolutizma poče drugdje: nadoveza na historijske temelje, koji bolje odgovarahu prošlosti i više obećavahu za budućnost.

(Slijedi).

Urine i mane.

Piše DAVORIN TRSTENJAK.

(NASTAVAK).

Pravednost.

Što je pravo i Bogu je drago.
Nar. posl.

Društvenih krijeposti ima mnogo, a sve izlaze iz jednoga temelja. Temelj svih krijeposti je pako pravednost. Sve krijeposti, kao što je ljubav bližnjega, čovječnost, poštenje, rodoljublje, iskrenost, veledušje, čednost jesu samo različni oblici temeljnoga načela:

»Ne čini drugim, što ne ćeš, da drugi tebi čine«.

Pravednost je dakle vanredno znamenita i krasna krijepost, a po tom i toliko moralno dobro.

Pravedna čovjeka sav poštenu svijet poštuje.

Pravedan čovjek hoće, da budu svi ljudi pred pravdom onako jednaki, kao što su i pred Bogom; pravedan čovjek hoće, da budu svi ljudi slobodni i da se daje svakomu svoje. Da su svi ljudi pravedni, prestali bi ratovi, sve tamnice, svi sudovi bi prestali, a među ljudmi vladala bi ljubav, i svijet bi bio raj. Na vojsku i na spomenute danas još toliko potrebne uredbe troši se sila novaca i ljudske snage. Sav taj teret nosi čovječanstvo, jer je još pre-slabo proniknuto čuvstvom pravednosti, jer jači hoće da kvači. Nepravda je dakle veliko zlo. Pod njezinim posljedicama stenje čovječanstvo, tuži se na zlo, a trebalo bi da nepravda, toga svog glavnog neprijatelja istjera iz svoje kuće, a sagradi dvorove božici pravdi. Kad bude više pravednika, biti će ljepše i bolje na svijetu. Kao što je svaki pojedinac kovač svoje sreće, tako su i čitavi narodi i čitavo čovječanstvo.

Čuvstvo pravednosti uzgaja se u omladini, ako se uzgajaju i sve ostale krijeposti, ako se pomno uzgaja sav čovjek, naročito razum i um.

Maleno dijete nema čuvstva ni pojma o pravu i pravednosti. Ono misli, da ima samo ono pravo, a drugi nitko. Dijete hoće, da se vrši njegova volja, a za tuđu volju nije ga briga. Kad mu se ne čini sve po volji, nego samo ono, što je nužno za njegov razvitak, uviđa malo po malo, da treba priznati i tuđu volju, da imadu i drugi svoje pravo, Kad se pak djetetu učini krivo, osjeća kako mu je krivica učinjena. To osjećanje je čuvstvo pravednosti. Tko nije bio nikad gladan, ne zna što je tuđi glad; tko nije trpio nevolje, ne zna što je milosrđe; tko je izgubio dijete, zna što trpi mati na grobu svoga djeteta; a komu je učinjena krivica, zna što trpi onaj, komu je učinjena krivica, osjeća što će reći: ne čini drugomu, što ne ćeš da drugi tebi čini. Tko jednom osjeća, kako drugoga boli nepravda, neda mu to osjećanje, da čini drugomu nepravo.

Zavist.

Zavist je ružan i strašan crv u mozgu, koji samo onda miruje, kad gleda tuđu nevolju i nesreću. Zavist rastaće sreću i život zavidnikov i ne da mu mira ni u snu. Ona je zloduh, komu se oči zloradošću krijese, kad tko upada u grijeh, u sramotu i nesreću. I što taj zli duh više skučuje čovjeka u svoju vlast, to čovjek gori, nemirniji i nesretniji.

Plemenit čovjek videći tuđu sreću, uživa i osjeća se sretnim. Plemenit čovjek nastoji, da bude što savršeniji i draga mu je njegova veličina, a još mu je milije kad upozna boljega i većega čovjeka od sebe. U takovoj prilici zavidnik puca od zavisti, izjeda ga crv, jer hoće da je sve ispod njega, sve kukavno i nisko, a samo on da ima najviše sredstava za život. Plemenit čovjek, pa da ima sve blago svijeta, osjećao bi se nesretnikom, kad bi sav svijet kukao u nevolji, dok bi zavidnik zgazio nogama svako dobro i uništio ga u temelj, neka nije nikomu, kad ne može biti njemu. Zavidnik je

paklena zloba. Plemenit književnik uživa i moralno raste čitajući savršeno djelo, što ga sam ne bi mogao tako krasno napisati. Zavidniku je to trn u oku, crv u mozgu, otrov u krvi. Plemenit umjetnik osjeća se uzvišenim i sretnim, videći kako se javljaju sve već i bolji umjetnici, koji će na daleko proslaviti sebe i svoj narod, dok se zavidniku smučuje žuč i puca mu srce od jeda.

Zavidnik je neprijatelj božjoj nauci, koja hoće da budu svi ljudi dobri i sretni i koja nas uči, da su svi ljudi braća. On hoće da je on nada sve, a sav svijet što kukavniji, a budući to ne može da bude, izjeda sam sebe i čini svakojaka zla. Ako i radi svojih nedjela ne zapane pravdi u ruke, ipak trpi mnogo, živi bez radosti i sreće, ne zna za najplemenitiji užitak, što ga čovjek osjeća čineći dobra djela, truje sam sebe i prikrađuje sebi život.

Ne samo da je zavidnik veliki nesretnik i zlotvor, nego je on ograničen i nerazuman čovjek. Svaki čovjek po svom životnom nagonu hoće da živi, pa mu je drago, kad sebi namiče što više sredstava za život i kad se što bolje oboruža za životnu borbu. Ali on zna i to, da je za svoj napredak najsigurniji, ako je i njegova zajednica, u kojoj on živi, imućna, jaka, napredna i sretna. Pa baš zato čini koliko može za tu svoju zajednicu, zato se veseli tuđemu dobru. On vidi u svem tom svoj siguran opstanak, dakle svoju korist. No sebičnjak svega toga ne vidi, i toliko je kratke pameti, te misli da je po njega najbolje, bude li svaki od njega niži, slabiji i kukavniji.

Zavidnik je dakle u opreci sa svim, što ne služi neposredno njegovoj koristi. On je najgori i najbezumniji sebičnjak. Za svoj grijeh mnogo i trpi. Nesretnik! Rob nevoljni! Čuvao Bog svakoga od te napasti!

*

Mala su djeca sama po sebi sebična. Nemaju li što im treba za život, a vide da u drugih ima svega u obilnoj mjeri, stanu im zavidati. Da se zavist ne razvije i ne preotme mah, valja djeci dati, što im treba za život i njihov razvitak, a čuvati ih od prevelike sebičnosti. Osim toga treba u djece razvijati sve što je protivno zavisti: dobrohotnost, darežljivost, ljubav bližnjega i druge krijeposti, a tako i zdravo mišljenje i uvjerenje, da je naša sreća u čudorednom životu i napretku naše zajednice.

(Nastavak slijedi).

Dugočlana trakavica. (Bijološko posmatranje).

(KONAC).

Iz rukopisa „Najznamenitije životinje“ od GJ. M. RACE i A. PEJIĆA.

I ako dugočlana trakavica, koja prebiva u tankom crijevu čovjeka, nije u onoj mjeri čovjeku opasna kao trihina, ipak prouzrokuje razne poremećaje u probavi, a i dosadna je i umanjuje količinu probavljene hrane, koja bi imala

da prijede u čovječju krv. Za to je treba odmah ukloniti iz tijela, kao i to, da se upozna sa njenim tjelesnim krojem, hranom i razmnožavanjem.

Tijelo je u dugočlane trakavice sastavljeno iz mnoštva članaka. Svaki je članak kao trak-pantljika (pa je otud i zovu trakavica ili pantljičara) splošten, a svi su spojeni kao kakav lanac. Ovaj čovječji nametnik nema crijeva, a po tom ni usta, ni prohodnog otvora, o čemu ćemo poslije govoriti.

Članci, iz kojih je sastavljeno tijelo trakavice, nijesu jednaki; na jednom su kraju širi, a na drugom uži. Na užemu je kraju glava bez očiju, ali ima četiri pripijavke. Osim toga na glavinu šiljku ima dva vijenca kukica, kojima se ona zakvači i pripije za crijevne zidove — stijene.

I tako se upoznasmo sa trakavicom, tim čovječjim nametnikom, pa ćemo sad da pratimo:

razvoj trakavice. — Glava se smatra kao glavni rasplodnik ove životinje. Ona se zakvači za crijeva, a za njom se pupljenjem pravi članak za člankom tako, da je najmlađi svagda do glave. To razvijanje ide skoro bez kraja i konca, jer može više hiljada članaka razviti, pa što je koji članak stariji, udaljeniji je od glave, te širi i duži, pa su najstariji članci dva put duži no širi, a uz to su na gusto stisnuti i sačinjavaju neku vrst pantljikaste kandžije.

Najstariji i najstražniji članci odlučuju se od vremena do vremena od ostalog lanca (kad budu zreli) i prirodnim putem dođu napolje iz tijela. Svaki je taj članak prepun jaja, često do 5000, koja se sad istresu i sa izmetinama dođu u gnoj. Svako je jaje obloženo jakom ljuskom, te mu ne može lako naškoditi ni vlaga, ni žega, ni hladnoća. Da se ova jaja razviju, moraju doći u želudac koje druge životinje i to određene, koja sa izvrsnim domadarem stoji u svezi kao n. pr. svinjče ili goveče, što nije nemoguće, jer svinjče koje poždere sve pa i sa čovječjim izmetinama i trakavičina jaja.

Prvi je daklen stepen čovječje trakavice u svinjčetu ili u govečetu. Proguta li svinjče, recimo, samo jedan članak, zarazi se i za kratko vrijeme jaki želudačni sokovi rastvore ljusku, što oblaže začetak, koji time postane slobodan i dolazi u crijeva, te se pomoću 3 para pokretljivih kukica provuče kroz crijevnu stijenu, dospije u krvotok, pa se nastani u nekom mišiću. Dospjevši u mišice počinje preporođenje u novu životinju, koja dalje sa trakavicom nema ništa slično, osim same glave, koja je jednaka sa glavom trakavice, a tijelo sastoji od mjehura ispunjena nekom tekućinom. U ovom se stanju životinja zove *bobica (ikrica)*. Bobice svinja dakle nijesu ništa drugo, nego ličinke čovječje trakavice, od koje su jaja pojele svinje. Pogine li sada svinja, propadnu s njom i bobice. Ali ako se svinja zakolje i čovjek jede bobičavo meso, bobica dođe u čovječji želudac, gdje se rastopi ona krečnjikava ljuska i izvuče trakavičina glava sa već poznate tri kukice i pripijavke, te putuje u tanko crijevo, gdje se pomoću kukica i pripijavki prikvači

i pripije za crijevnu stijenu. I tako dođosmo opet do glave, od koje smo počeli pratiti trakavičino razviće. Iz glave se sad odvaja prvi članak, koji s njom ostaje vazda u svezi, uskoro se razvije drugi, treći i t. d. dok ne naraste potpuna trakavica 3 metra dugačka. Prateći razvoj trakavice upoznasmo se i sa njenim

staništem, jer ona živi u čovječjem tankom crijevu, pa je zato i zovu čovječjom trakavicom ili čovječjom ojađelicom. Ona tu nalazi vazda dosta vlage, koja joj je potrebna za opstanak, kao i

hranu, jer se trakavica hrani čovječjom hranom, što su je probavili čovječji organi. Trakavica je dakle gotovanka, za to njoj i nijesu potrebna usta, kao ni crijeva; jer ona tako reći pliva u hrani; nalazi je gotovu i sposobnu za prelazak u krv. A kao sve životinje koje žive u drugim životinjama, trakavica nema ni očiju, a ne treba joj. Da se pak ne bi otkinula od pokretljive sadržine crijeva, drži se čvrsto sa pripijavkama na glavi, a usidri se sa mnogobrojnim giblјivim kukicama.

Liječenje. Trakavica prouzrokuje poremećenje u probavi, dosadna je i umanjuje množinu hrane, te po tom škodljiva po zdravlje čovječje. U slučaju da se čovjek zarazi tom bolesti, valja se odma liječiti. U tu svrhu ne treba jednu večer ništa jesti, a sutra na šte sree (na tašte) uzeti lijek (ekstractum filicis maris), koji će trakavicu otrovati. Za ovim treba popiti zejtu od ricinusa, pa će trakavica s glavom biti napolje isturana.

Srodna joj je:

Širokočlana trakavica,

koja naraste do 8 metara, samo su joj članci kraći, pa ih ima često po više hiljada. Njene bobice žive u ribama, naročito u štuki i grgeču, pa se uslijed toga ova trakavica nalazi najviše kod onih ljudi, koji jedu mnogo ribe.

Ispiti zrelosti na srednjim školama.

Ministarstvo bogoštovja i nastave izdalo je naredbe, kojima se uređuju ispiti zrelosti na srednjim školama. Ove naredbe stupaju u krijepost već sa ovom školskom godinom. Dužnost nam je, da i mi o ovako važnom predmetu podamo ovdje nekoliko glavnih crta.

Kod pismenog ispita otpada na gimnazijama prijevod iz naukovnog jezika na latinski, na realkama prijevod iz francuskog na naukovni jezik, na obim pako zavodima otpada matematička zadaća. Za prijevod iz latinskog na naukovni jezik produžuje se doba rada od dva na tri sata. Pri tome je dozvoljena uporaba rječnika. Iz naukovnog jezika zadaju se tri radnje, od kojih si kandidat izabire jednu po volji.

Usmeni ispit za javne i zasebne đake odnaša se na četiri predmeta, i to na gimnazijama na latinski ili grčki jezik, naukovni jezik, zemljopis i povijest sa osobitim obzirom na domovinsku povijest ove pole države. Ispit iz fizike potpuno otpada. Na realkama polaže se ispit iz jednog jezika, zemljopisa i povijesti obzirom samo na domovinsku povijest i iz matematike i fizike. Iz kojeg će se jezika ispitivati kandidata, to ovisi od uspjeha pismene radnje i samog njegovog izbora. Iz matematike isključene su zadaće, pri kojima treba osobite spretnosti, zadobivene samo putem neobične vještine u algebri i geometričkim konstrukcijama te u formulama, koje su manje praktične naravi i gdje se iziskuje mučno pamćenje. Kod ispita iz fizike isključeno je teoretičko i eksperimentalno dokazivanje.

Nepovoljni uspjesi kod pismenog ispita nijesu zapreka za usmeni ispit; no mora se ipak kandidata, koji je kod pismene radnje imao slab uspjeh, ispitati usmeno iz dotičnog predmeta. Iza usmenog ispita odlučuje konferenca o zrelosti ili nezrelosti kandidata na temelju sveukupnog utiska, uzev u obzir uspjeh pismenih radnja i napredak u zadnjim dvim poljećima. Taj sveukupni uspjeh biti će označen u svjedodžbi zrelosti sa: zreo, nezreo, ili zreo sa odlikom. Zaključuje se jednoglasno ili većinom glasova.

Pasti se može na pò ili na cijelu godinu. U prvom slučaju vrijede oni redovi, koje je kandidat dobio u pismenim radnjama prvog ispita. Usmeni ispit mora uopće imati značaj kolokvija, te se morade dati kandidatu dostatno vremena za razmišljanje. Od navedenih četiriju predmeta ne će biti nitko oprošten, pa će tako biti jednako opterećeni i daroviti i manje daroviti đaci.

Kod pismenih radnja morati će se nastojati, da đaci ne doznaju sadržaj pismene radnje do časa, kad ju imadu izrađivati. Dok još traje obuka, ne smije se niti iz daleka natuknuti o vrsti zadaća, koje su predložene. Da se izbjegne svakoj varci pri pismenim radnjama, morati će učitelji budno paziti na kandidate. U jednom prostoru ne smije raditi više od 20 ili 25 đaka. Osim u najvećoj nuždi, nikome se ne će dozvoliti izlaz iz sobe. Ravnateljstvu i učiteljskom zboru je pako dužnost preduzeti sve mjere opreznosti, koje okolnost iziskuje. Svaki nastavnik zabilježi u zapisnik trajanje njegovog nadzora, dobu o kojoj je izručena radnja, kano i druge njegove opaske. Služi li se kandidat tuđom radnjom ili pomoćnim sredstvima, koja nijesu dopuštena, mora se smjesta odstraniti iz dvorane. Ogriješi li se i više ili nastoji li prevariti i po drugi put, isključit će se odnosnog kandidata od cijelog ispita u onom roku. Daljni pokušaj ove vrsti kaznit će se isključenjem od svakog ispita zrelosti.

Od klasičnih jezika polagati će se usmeni ispit samo iz jednog i to iz onog, u kojem je pismena radnja bolje uspjela. Ako je uspjeh pismenih radnja iz latinskog i grčkog jezika posve jednak, to će kandidat polagati usmeni ispit iz onog jezika, koga si sam izabere. U slučaju da je kandidat

izradio obje zadaće nepovoljno, to otpada slobodan izbor, te mora polagati usmeni ispit iz oba jezika. Podloga usmenog ispita iz naukovnog jezika sastojati će se u jednom štivu vezanog ili nevezanog sloga, koje će kandidat imati čitati i rastumačiti. Nato će u obliku kolokvija govoriti o literarnoj vrijednosti podanog mu štiva, te će se u dalnjem tečaju kolokvija dotaknuti i drugih književnih djela na način, da će kandidat imati zgođe da pokaže svoju literarnu naobrazbu.

Na usmenom ispitu iz grčkog i latinskog, tražit će se od kandidata poznavanje smisla pojedinih riječi i fraza rjeđih i manje poznatih, a bude li potrebno, imat će riješiti i koje oteže mjesto iz knjige. Ispit iz klasične književnosti potpuno otpada.

Ispit iz povijesti i zemljopisa ograničit će se na austrijsku povijest i to baš na gradivo uzeto u osnovnom razredu. Kandidat morat će pokazati da poznade znamenitije događaje iz povijesti Austro-Ugarske monarkije, njezin postanak, razvitak te međusobne odnošaje među raznim pokrajinam i kraljevinama monarkije u raznim razdobljima, i osim toga ustav i upravne ustanove monarkije osobito obzirom na one austrijske.

Ispit iz matematike udesit će se na način, da se kandidat iskaže, da imade točan pojam o matematici koju je učio u gimnaziji, te ju je kadar upotrijebiti u praktičnom životu.

Glede jezika na realkama sa njemačkim naukovnim jezikom određeno je, da se na državnoj realci u Trstu za pismenu radnju izradi prijevod iz engleskog na njemački ili talijansku zadaću; na realci u Gorici izradit će se zadaća talijanska ili slovenska; u Kranjskoj prijevod iz talijanskog na njemački ili jednu slovensku zadaću, već kako je gdje koji jezik relativno obvezatan. Realke sa talijanskim naukovnim jezikom, dakle ona u Trstu i ona u Pazinu, imat će talijansku zadaću, jedan prijevod iz talijanskog na njemački (možda i njemačku slobodnu zadaću) i jedan prijevod iz francuskoga na talijanski. Na hrvatskoj državnoj realci u Spljetu izradit će se jednu hrvatsku zadaću, jednu talijansku i jedan prijevod iz njemačkog na hrvatski ili obratno.

Što se pako tiče tomu maturitetnomu rasporedu odgovarajuće reforme naučne osnove uopće, opaža se, da će se u kratkom preosnovati sav naučni red, način klasifikacije i ispitivanja na srednjim školama. Pri tome će biti glavno načelo, da će se kod razdiobe predmeta obazirati na duševni i tjelesni razvitak učenika u pojedinim razredima.

Ur.

Udruga učiteljica.*)

Gospođa Jelica Belović napisala je u 3. broju Vašega cienjenoga lista od 1. ožujka t. g. članak o »Udrugi učiteljica kraljevina Hrvatske i Slavonije« u kojemu među ostalim veli — »neka slobodno udare na mene, ako sam ijednu riječ slagala«.

Mi ne ćemo udariti na gospođu Belović, jer nismo Don Quichoti, koji bi jurišali na vjetrenjače; konstatirati ćemo samo to, da je u pomenutom članku ne samo jedna riječ, već da su svi navodi, što ih gospođa protiv Udruge iznosi slagani ili izvrnuti.

Slagano je I. o kuharskoj školi, koja da je svršila sramotnim fiasco. Udruga je imala samo svoju mensu, koja je bez fiaska i štete Udruge zatvorena i to zato i onda, kada je »Zemaljska gospojinska udruga« osnovala onu kuharsku školu, koju gospođa Belović tako ljubezno nama u grijeh upisuje«.

II. Slagano je o »Klubu učiteljica« koji gđu. Belović tako srdi, što ne ispunjava tobože svojih dužnostih, slagano je, jer »Kluba učiteljica« uopće neima!

III. Slagana je i pripovijest o »stupu« Ognjišta. Gospođa Belović ne može vjerovati, da nije sve ono savršeno, što ona napiše, ne može zaboraviti, da joj je urednica Ognjišta jedan članak otklonila. Radio je o ženi u svjetskoj literaturi, dok je urednica željela imati takav članak o ženi u hrvatskoj književnosti, što je za nas svakako važnije i nužnije. Zato se je stup srušio, no Ognjište je ipak ostalo, tek je za gđu. Belović postalo ledištem, jer njezini članci ne upaljuju.

Ne trebamo reći, da sa indignacijom odbijamo ostala naklapanja gđe. Belović. Ne možemo ozbiljno računati s nikim, koji ima tako malo obzira na vlastitu književnu reputaciju i na ugled lista u kojemu piše, da se ne žaca navaljivati na jedno društvo, o kome, kako se vidi, nije nimalo orijentiran, nego drži, da smije slati u svijet takova pisanja zato, jer mu se nešto ne sviđa.

Istina je u članku gđe. Belović samo ono, što joj je Ferdo Becić u spomenar napisao: »Čudesa prava tvori ženska glava, kad svetim plamom rodoljublja plane«.

Ali Ferdo Becić zaista nije mislio na takova »čudesa«, kakovo je stvorila gđa. Belović napisav članak »Udruga učiteljica«.

U ZAGREBU, dne 19. ožujka 1908.

*) Na članak pod gornjim naslovom uvršten u 3. broju našeg glasila primismo ovaj odgovor »Odbora Udruge učiteljica kraljevina Hrvatske i Slavonije«, te ga rad pravедnosti saopćujemo, pa nek se pojmovi bistre.

„Odbor Udruge učiteljica kraljevina Hrvatske i Slavonije“.

Milka Pogačić v. r.

Herma Kirschner v. r.

Vera Tkalec v. r.

Anka Tkalec v. r.

Julka Patrijarh v. r.

Olga Prelog v. r.

Zdenka Smrekar v. r.

Josipa Žitković v. r.

Ivana Hirschmann v. r.

Viktorija Klobučar v. r.

Sofija Pittner v. r.

Hermina Berkić v. r.

Edmondo de Amicis.

Još se nije zazelenio grob velikog pjesnika Carduccia, već se otvorio drugi, da primi mrtve ostanke poznatog nam pisca Edmonda de Amicis, koji si je svojim vještačkim radom stekao ljubav naroda i zadobio odlično mjesto među najglasovitijim talijanskim spisateljima.

De Amicis rodio se dne 31. kolovoza 1846. u Onegli od odlične obitelji. Iza lijepog uzgoja u očinskoj kući, pođe u vojnički zavod, postade časnikom i učestvovalaše god. 1866. hrabro u talijanskoj vojsci. Malo vremena za tim odreče se vojništva i nastani se u Turinu, gdje se stane baviti književnošću, nastavljajući svoj rad, što ga je još kao vojnik bio započeo. Godine 1868. ugleda svijetlo prva njegova knjiga »La vita militare«, a par godina za tim »Ricordi del 1870—71«. Tim djelima pobudi pažnju talijanskog općinstva, koje mu već onda opredijeli odlično mjesto u kolu novijih književnika. Da se pokaže vrijednim te časti i da svojem narodu pruži zdrave moralne hrane, dade se na putovanja i počme izdavati svoje putopise, a uz to još knjige drugog sadržaja. Evo hronološkim redom njegovih djela: »Ricordi di Londra«, 1874. — »La Spagna«, 1875. — »Marocco«, 1876. — »Novelle«, 1878. — »Costantinopoli«, 1878. — »Olanda«, 1879. — »Ricordi di Parigi«, 1879. — »Poesie«, 1880. (čuvstvene pjesme) — »Ritratti letterari«, 1881. »Gli amici«, 1884. (psihološka študija o prijateljstvu), — »Alle porte d' Italia«, 1885. (povjesne crte), — »Cuore«, 1887. — »Sull' Oceano«, 1889. — Il romanzo di un maestro«, 1890. — »Il vino«, 1890. — »Fra scuola e casa«, 1892. — »Ai ragazzi«, 1895. — »In America«, 1895. — »La lettera anonima«, 1896. — »Speranze e glorie«, 1897. — »Rossi e neri«, 1897. — »Tre città«, 1898. — »La carrozza di tutti«, 1898. — »Memorie«, 1899. — »Ricordi d' infanzia e di scuola«, 1900. — »Capo d' anno«, 1901. — »Nel regno del Cervino«, 1904. — »L' idioma gentile«, 1905. — »Pagine allegre«, 1905. — »Nell regno dell' amore«, 1907.

Rekli smo, da je de Amicis svojim krasnim perom već u prvim godinama svog književnog rada svrnuo na se pozornost ne samo talijanskog općinstva, već i drugih kulturnih naroda, te se njegova djela stala prevadati na

razne jezike. Omilio je svima njegov krasan stil, bogastvo jezika, vjernost i jasnoća u ispitivanju raznih subjekata. De Amicis je majstor u radnjama svoje vrsti, nu nije umjetnik, jer umjetnost je sinteza, a de Amicis je analitičar; on je genijalan pisac, nije genij. Vrijednost njegovih djela sastoji u ljepoti i finoći jezika, u strogom ispitivanju i vjernom prikazivanju naravnih subjekata, u izražaju svojih dojmova. Nu pri tome ne možemo da ne istaknemo jednu manu, a ta je monotonija. U neizbrojnoj raznolikosti predmeta, nalazimo uvijek nekakav »quid simile«, nešto uvijek jednaka — uvijek isti stilistički način, iste poteze. Tu i tamo izbija iz njegovih crta humor, koji nije svagde dobro uspjelo.

Nekoja de Amicisova djela, kao »Srce«, »Carigrad«, »Slike iz vojničkog života«, te mnogobrojni ulomci različitih radnja, prevedeni su na hrvatski jezik. De Amicisovim putopisima slični su u hrvatskoj književnosti, putopisi Vebera, Miškatovića, Račkoga, Šenoe, Tresića i drugih.

Veliku slavu i hvalu steče si de Amicis u pedagoškoj književnosti sa svojim radnjama »Cuore«, »Fra scuola e casa«, »Ai ragazzi«, »La maestrina degli operai«, »Idioma gentile« i drugim manjim spisima. »Cuore« je najzanimivija knjiga za djecu; to je živo, jednostavno, duboko i zdravo idealno djelo. Pisac pokazao se blagim interpretom dječjih duša, te je htio da tom knjigom uzgaja djetinje srce i da ističe plemenitost učiteljskog rada. Ta zlatna knjiga prevedena je na mnogo jezika »preštampana mnogo puta; u Italiji rasprodalo se do sada pol milijuna otisaka. U knjizi »Il romanzo d' un maestro« divno je ocrtan život, rad i muke, te zlostanje pučkog učitelja u Italiji.

De Amicisa zatekla je nagla smrt u jednom hotelu u Bordigheri u noći od 11. minulog ožujka. Umro je, ali ostade mu slava, i žar njegovog »Srca« grijati će kroz dugi niz godina mladenačke grudi.

D. B.

SS || VJESNIK. || 22

C. kr. kotarsko školsko vijeće u Pazinu.

Redovitu sjednicu obdržavalo je ovo vijeće dne 27. veljače tek. god., iz koje priopćujemo:

Odobrava se zapisnik zadnje sjednice.

Primaju se do znanja priopćenja da je: Jelka Semitekolo učiteljica u Žminju premještena u Dobrinj; Vinko Zidarić ime-

novan stalnim ravn. učiteljem na hrv. dvorazrednici u Pićnu; Ante Opašić stalnim učiteljem na hrv. pučkoj školi u Pazinu; Lavoslav Stihović, dosadanji ravn. učitelj u Premanturi, imenovan stalnim ravn. učiteljem u Lindaru, a Ivan Karlavaris premješten iz Lindara u Premanturu; kao peta izvanredna učiteljska sila na hrv.

pučkoj školi u Pazinu imenovan kao podučitelj Ante Gostinčar; povjerena obuka u ženskim ručnim radnjama u hrv. odjelu pučke škole u Sv. Nedjelji Anđelini Fedele, u pučkoj školi u Kršanu Mariji Saršon iz Čepića, na talij. pučkoj školi u Žminju Mariji Dobrila; ista dobila dozvolu, da u Žminju otvori dječje zabavište; za II. razred u Pićnu odobrena nerazdijeljena obuka prije podne; c. kr. pokrajinsko školsko vijeće izvijestilo, da nema nikakove zapreke, da se za pučku školu u Predupcu imenuje redoviti učitelj.

Predlaže se, da se dvorazrednu pučku školu u Tinjanu proširi u trirazrednu, a jednorazrednu pučku školu u Bermu na dvorazrednu. Za jednorazrednu pučku školu u Novacima predlaže se, da se proširi u dvorazrednu ili da se u Cerovlju ustanovi jednorazrednicu za Cerovlje, Previž i nekoja druga sela.

Prosljeđuju se preporukom molbe: P. B. iz S. P. u Š. za IV. starosni službovni doplatak; V. K. iz Ž. i N. O. iz L. za potporu radi bolesti; D. S. iz P. za naknadnu putnih troškova prigodom službenog premještenja; F. B. iz B. za nagradu za izvanredni rad u školi.

Na koncu prima se do znanja netom stiglu odluku o zaključku disciplinarne istrage proti jednom učitelju.

Srednje škole u Austriji.

Po službenim podacima statističnoga ureda, bilo je u god. 1907. gimnazija u Dolnoj Austriji 35, Gornjoj Austriji 8, Solnogradskoj 2, Štajerskoj 9, Koruškoj 3, Kranjskoj 6, Primorju 7, Tirolu 12, Češkoj 67, Moravskoj 30, Šleskoj 7, Galiciji 55, Bukovini 8 i u Dalmaciji 5. Svih gimnazija bilo je 254. Od ovih bilo je 19 nižih gimnazija, 3 realne gimnazije, 218 viših gimnazija i 14 realnih viših gymn. Te zavode uzdržavali su: država 193, pokrajine 11, gradovi 8, biskupi 7, njemački redovi 15, zaklade 4 i zasebnici 16.

Po naukovnom jeziku bilo je 126 gimnazija njemačkih, 52 češke, 49 poljskih, 6 talijanskih, 6 malo-uskih i 5 hrvatsko-srpskih. — Realka je u Dolnoj Austriji 21, Gornjoj Austriji, Kranjskoj i Dalmaciji po 2, Solnogradskoj, Koruškoj i Bukovini po jedna, u Štajerskoj 7, Primorju i Tirolu po 5, Češkoj 42, Moravskoj 33, Šleskoj 4, Galiciji 11, ukupno 137. Država je uzdržavala 100, pokrajine 30, gradovi 4, njemački red 1, zaklade 1 i zasebnici 1 realku. Po naukovnom jeziku bilo je 77 realka njemačkih, 43 čeških, 11 poljskih, 4 talijanske, 1 hrvatsko-srpska i jedna utrakvistička. Na svim gimnazijama bilo je u prošloj školskoj godini 89.432 učenika i učenica na realkama 45.944.

Sami Slovenci nijesu imali niti jedne gimnazije i realke u svome jeziku.

Važan izum za ženski svijet.

Čitamo u sarajevskom: »Školskom vjesniku«:

Učiteljica za ručni rad u državnoj višoj djevojačkoj školi u Banjoj Luci, Amalija Markulin izumjela je *vrlo praktičan stroj za tkanje i vezenje*. Stroj je lagan i osobito prilican za nošenje u ruci. Na njemu se mogu s malo snage, što je žensko primjenjuje rukam i nogama, svršavati sve vrste tkanja i potkivanja kao i vezenja, i to vrlo brzo i na najjednostavniji način. Da je izum uspio, svjedoči i to, što je izumiteljica dobila na rečeni stroj patent. Ovaj će stroj dobro doći ne samo našim djevojkama u školi, nego će on biti od velike važnosti i za naš kućni obrt.

Ispiti na učiteljskim školama.

Kako se je provela na gimnazijama preuredba pismenih i usmenih ispita zrelosti, na isti će se način izdati posebni red za ispite na učiteljskim školama. Kakav li će biti taj red i kada će se po njemu započeti održavati ispiti, to nam jošte sada nije poznato.

Ferijalni tečaj.

Prof. i docenti austr. visokih škola drže godimice ferijalne tečajeve (u sporazumku sa »društvom za znanstvene ferijalne tečajeve za učitelje«) u svrhu daljnje naobrazbe pučkih i građ. učitelja. Ljetos je red na bečkoj universi, da vodi takav tečaj. Obdržavat će se u Lincu tri čedna. Predavanje bit će iz humanističke i realističke struke. Po podne svakoga dana drže se ekskurzije u okolicu. Obično dolazi na ovakve tečajeve do 200 učitelja iz cijele Austrije. Oni naši, koji namjeravaju gori, upućuju se na vlastiti džep; bude li se tečaj obdržavao izvan škol. gl. praznika, tada treba moliti dopust.

Školstvo u Beču.

Prvog listopada 1907. polazilo je bečke pučke i građanske škole 232.429 djece, i to 117.618 djevojčica i 114.811 dječaka. Građanske škole je polazilo 22.074 dječaka i 26.671 djevojčice, a pučke 92.609 dječaka i 90.842 djevojčica. Građanskih i pučkih škola bilo je 448, i to 15 pučkih škola združenih sa građanskom za dječake i 22 za djevojčice, 44 dječake i 44 djevojačke trorazredne građanske škole. Pučkih škola bilo je 158 za dječake, 151 za djevojčice i 12 mješovitih. 140 dječakih škola je petrazrednica, 16 šestrazrednica i 2 sedamrazrednice; 132 djevojačke škole jesu petrazrednice i 19 šestrazrednica. Od mješovitih škola 1 je dvorazredna, 3 trorazredne, 1 četverorazredna, 3 petrazredne i 4 šestrazredne. Prama prošloj godini povećao se za 6315 broj polaznika.

Nova Družbina škola.

Dne 12. ožujka otvorena je u Rakitovcu na bužetskom Krasu Družbina škola. Još pred dvije godine bilo je tamo povjerenstvo glede javne škole, al od tada sve pri starom. Pa kad se javne oblasti ne htjedše maknuti, pretekla ih eto Družba. Ivka Jerbić učiteljica je na toj školi.

Konac školske godine.

Po naredbi ministarstva za bogoštovje i nastavu, svršit će ova školska godina 1907/8. na srednjim školama mjesto na 15., iznimno već u subotu dne 4. srpnja. Tom odlukom otpadaju ljetni praznici radi vrućine.

Japansko školstvo.

Japansko ministarstvo nastave objavilo je izvještaj, po kojem se razabire, kako školstvo tamo upravo velikim koracima sada napreduje. Godine 1905. bilo je 7,551.445 djece obaju spolova, koja su bila dužna polaziti školu. Pohađalo je pako ovu 96% dječaka i 91.46% djevojčica. To je zaista veliki postotak, uzev u obzir, da u prijašnjim godinama polazak nije bio toli utješljiv. Tako je u godini 1873. polazilo školu 28% djece, taj se je broj digao u god. 1883. na 51%, dok je u god. 1903. bilo već 93% polaznika. No sa plaćama se tamošnje učiteljstvo ne može pohvaliti, ove su silno niske te variraju između 10 i 150 K.

Japanci se otisnuše i u svijet, da vide, kakva je drugdje nastava. Ovakovih đaka imade 2011 po evropskim školama.

Učiteljstvo u Kranjskoj.

Svršetkom godine 1906. bilo je na javnim građanskim školama 8 strukovnih učitelja. Na javnim pučkim školama bilo je 494 učitelja i 425 učiteljica, na zasebnim pučkim i građanskim školama podučavalo je 19 učitelja i 108 učiteljica. Na jednu učiteljsku silu dolazi popriječno 96 djece.

Jorgovan.

Josip A. Kraljić, upravitelj Družbine škole u Mašom Lošinju moli nas da objavimo, da mu svi oni, kojima je poslao na raspačavanje omladinski koledar »Jorgovan«, pripošalju utjerani novac i da mu povrate ne raspačane istiske.

Otkriće na Martu.

Pariška akademija znanosti dobila je obavijest, da je sjevero-američki astronom Lowell pomoću spektralne analize ustanovio, da na Marsu imade vodenih para. To je do sada bila tek hipoteza. Ovo otkriće dati će istražiteljima Marsa novih važnih pobuda.

Narodnosti u Macedoniji.

Macedonija dijeli se u tri vilajeta, u skopljanski, solunski i bitoljski i broji 2,470.000 stanovnika. Po zadnjim podacima imade u Macedoniji slijedećih narodnosti na ovaj način brojno zastupanih: Bugara 720.000, Turaka i Arbanasa 670.000 Srba 510.000, Grka 350.000, Kuco-Vlaha 70.000 i 120.000 raznih drugih narodnosti.

Pogrješke.

U posljednjem broju zaostale nam slijedeće tiskarske pogriješke:

Na pročelnom listu 1848—1868 mjesto 1848—1908

str. 34 red 13 odozdo državnici mj. činovnici
» » » 11 » 1844 » 1848
» 35 » 2 » Horvat » Hrvat
» 35 » 10 » uredi » uvede
» 35 » 11 » jedinstvo » jedinstva

Od uredništva.

Gosp. N. P. Berseč. Primismo 160. Kad bi se svi lako brinuli za naše glasilo kano Vi, tada sretnih nas! Hvala, pa živ i zdrav bio!

Gosp. F. B. Beram. S nepažnje radotnika 152 pošlo po zlu. Preostavših 726 začepit će ipak ako i samo jednu rupicu, ne će bar toliko curiti. Čestita hvala i — Bog!

Lične vijesti.

Simo Matavulj.

Polovicom prošastog mjeseca umro je u Beogradu veleuvaženi srpski književnik

Simo Matavulj. Bio je on jedan između najvršnjih pripovjedača u srpskoj književnosti. Napisao je mnogo djela, između ovih: »Iz Crne Gore i Primorja«, »Novo oružje«, »Iz primorskog života« (izdala Matica Hrvatska), »Sa Jadrana«, »Kraljica«, »Iz raznih krajeva«, »Vilina knjiga«, »Zavjet« i »Bakonja Fra Brne«. Ova posljednja knjiga najbolja je njegova radnja. Osim toga napisao je mnogo pripovijesti, koje su kojekud raštrkane po beletističkim novinama. Bio je vanredno oštra opažanja, a lijepim je jezikom vladao kano malo tko.

Rodio se Simo u Šibeniku godine 1851. Bio je učiteljem u raznim mjestima Dalmacije a kasnije odgojiteljem crnogorskog prijestolonasljednika. Iza toga otišo je u Beograd, gdje je bio na gimnaziji profesorom talijanskog i francuskog jezika. Bio je predsjednikom srpskog novinarskog udruženja i redovit. članom srpske akademije.

Narod ga u vjekovim časno spominjao!

Član kotarskog vijeća u Puli.

Članom c. kr. kotarskog školskog vijeća u Puli bijaše imenovan Josip Holzer, upravitelj c. kr. velike njem. gimnazije u Puli.

Učitelj zastupnik.

Prošastog ožujka obavili se u Kranjskoj izbori za pokrajinski sabor, te je u Idriji izabran zastupnikom naroda učitelj i književnik Engelbert Gangl.

Vjenčanje.

Dne 2. ožujka vjenčao se u Dobrinju na otoku Krku brat Slovenac, učitelj u Gornjem Dvoru u Štajerskoj, Ignjat Šijanec sa čestitom gđicom. Cecilijom Mavrović. Čestitamo!

Vlasnik i izdavalac: Učiteljsko društvo »Narodna Prosvjeta«. — Odgovorni urednik Ernest Jelušić

Tisak LAGINJA i drug., prije J. Krmpotić i drug., Pula, ulica Giulia, 1.

Na uvaženje!

Častim se saopćiti, da sam nakon osamgodišnjeg svog rada proširio i preuredio znatno svoj posao, a da time udovoljim najraznolikijim zahtjevima štovanog općinstva.

Preporučam sve potrebštine školske, uredovne i zasebne, koje zasjecaju u knjiza i k. papiru čarsku, knjigovešku i tiskarsku str. ku.

Na skladištu imamem veliki izbor pedagoških, povjesnih i narodnogospodarskih knjiga, te nagradnih knjiga za mladež i za narod, onda pjesmarica, slikovnica, hrvatskih muzikalija za sva glazbala i pjevanje, molitvenika, nabožnih knjiga i koledara.

Primam pretplate na sve časopise, književne i modne listove.

Držim na skladištu Ćirilo-Methodske marke, papiriće, tuljčiće, olovke, brisala, razglednice i listovni papir.

Svaka narudžba izvršuje se najbrže i najsolidnije.

Sa veleštovanjem:

Knjižara, papirnica i knjigovežnica

IVAN NOVAK - PAZIN.

Originalne korice

„NARODNE PROSVJETE“ i „MLADOG ISTRANA“

dobivaju se u

Narodnoj tiskari, knjigovežnici i papirnici
LAGINJA i DR. — Pula, via Giulia 1.

Cijena koricama: PROSVJETE sa poštarinom K 1.40.
ISTRANA » » » — 60.

Našim pučkim školama

preporuča

SVEKOLIKE ŠKOLSKE TISKANICE,
LIJEPOPISNICE, ZADAĆNICE,
RISANKE, PISARSKÉ I RI-
SARSKÉ POTREPŠTINE

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOTIĆ i drug.

ulica Giulia, 1 — Pula — ulica Giulia, 1

Svoj k svomu! Svoj k svomu!

Novo skladište pokućstva

A. Žunić & Co = Pula

na uglu ulice Via S. Martino i Giosué Carducci.

Novouredjeno skladište svakovrsnog
pokućstva zrcala, slika, stolica, divana itd. itd.

Cijene umjerene.